

FOCUS

Augustus 2017

Belgen en vreemdelingen in het Brussels Gewest, van bij hun geboorte tot de dag van vandaag

Jean-Pierre Hermia, Astrid Sierens

“In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest leven heel wat vreemdelingen”. Welke realiteit gaat er schuil achter deze bewering die we vaak terugvinden in de media en het collectieve geheugen? Via de analyse van de geboortenationaliteit stelt deze Focus een andere manier voor om de buitenlandse aanwezigheid in het Brussels Gewest^[1] te meten, ter aanvulling van de klassieke analyse op basis van de huidige nationaliteit. Wat is het aandeel Brusselaars dat als vreemdeling is geboren? Zijn veel van hen Belg geworden? Onderscheiden ze zich volgens leeftijd en de gemeente waar ze wonen? Deze twintigste Focus probeert deze vragen te beantwoorden.

Een andere manier om de buitenlandse aanwezigheid te meten

Wanneer er over de buitenlandse bevolking wordt gesproken, is er over het algemeen veel verwarring en worden verschillende termen door elkaar gebruikt, zoals vreemdelingen, immigranten, personen van vreemde origine, enz. (MYRIA, 2015). **Kader 1** geeft een overzicht van deze verschillende termen met hun betekenis.

Om de omvang van de buitenlandse bevolking in België^[2] te meten, gebruikt men gewoonlijk de huidige nationaliteit. Deze statistiek is echter niet zo geschikt^[3] om bepaalde fenomenen te bestuderen. Ze is evenmin goed bruikbaar in de doelstellingen van bepaalde initiatieven die meer bepaald verband houden met de strijd tegen discriminatie^[4]. Bovendien vertegenwoordigen de personen die in het collectieve geheugen vreemdelingen genoemd worden of

als dusdanig worden beschouwd een veel grotere groep dan enkel de vreemdelingen die op basis van hun (huidige) nationaliteit als zodanig worden geteld^[5].

Om de buitenlandse aanwezigheid te meten, maken we in deze Focus daarom gebruik van een andere variabele die voor elk individu beschikbaar is in het Rijksregister (→ **Glossarium**): de eerste nationaliteit^[6]. Het gaat, voor elk individu, om de eerste nationaliteit die staat geregistreerd in het Rijksregister^[7]. Op 1 januari 2016 is die eerste nationaliteit voor 98,5 % van de Brusselse bevolking dezelfde als hun geboortenationaliteit^[8]. **In het vervolg van de Focus zullen we** daarom altijd voor de eenvoud **spreken over de geboortenationaliteit in plaats van over de eerste geregistreerde nationaliteit van in het Rijksregister**, ook al werd met deze laatste variabele gewerkt. Verder nemen we de volledige bevolking in beschouwing^[9].

De cijfers die in deze Focus zullen worden geanalyseerd, werden geproduceerd op basis van de geanonimiseerde demografische gegevens van Statistics Belgium (FOD Economie). Zij zijn op hun beurt afkomstig van het

Rijksregister (FOD Binnenlandse Zaken). De gegevens hebben enkel betrekking op de wettelijke bevolking (→ Glossarium). Ze houden dus geen rekening met een deel van de bevolking: vreemdelingen (→ Kader 1) die hier niet gedomicilieerd zijn, diplomaten, daklozen, mensen zonder papieren.

1. De verschillende concepten in verband met de vreemde origine

Immigranten, vreemdelingen, niet-Belgen, van vreemde origine, ... Al deze termen worden vaak in een adem en door elkaar gebruikt. Nochtans gaan achter deze termen verschillende werkelijkheden schuil, zoals blijkt uit de onderstaande definities:

Huidige nationaliteit: De nationaliteit die de persoon bezit op de referentiedatum van de gegevens. In deze Focus zal 1 januari 2016 meestal de referentiedatum zijn van de gebruikte cijfers. Iemand die zowel de Belgische als een buitenlandse nationaliteit bezit, wordt als Belg beschouwd.

Geboortenationaliteit: Dit is de nationaliteit bij de geboorte. In deze Focus gebruiken we de eerste nationaliteit die in het Rijksregister staat geregistreerd als benadering voor de geboortenationaliteit^[10].

Geboorteland: Het land waar de persoon is geboren. Een Belg kan geboren zijn in het buitenland en omgekeerd kan een vreemdeling in België geboren zijn.

Vreemdeling of buitenlander: Individu dat (vandaag) niet de Belgische nationaliteit bezit. Dit betekent niet noodzakelijk dat de betrokkene in een ander land heeft gewoond.

(Internationale) immigrant: Iemand die een internationale migratiebeweging heeft gemaakt. Dit wil zeggen dat men vanuit het buitenland naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of naar België is gekomen om er op officiële wijze te verblijven. Een (internationale) immigrant kan Belg of vreemdeling zijn.

Origine of herkomst of afkomst: Met deze term zijn verschillende concepten en definities verbonden. Sommige definities zijn gebaseerd op de nationaliteit^[11]. In deze gevallen wordt soms alleen de geboortenationaliteit van de persoon in kwestie onderzocht om zijn/haar origine vast te stellen. Bepaalde definities breiden dit criterium uit en houden ook rekening met de geboortenationaliteit van de ouders of zelfs de grootouders.

Andere definities zijn gebaseerd op het migratieparcours. In deze gevallen gaat men na of de persoon in kwestie al dan niet naar België is geïmmigreerd. Ook hier kan het criterium worden verruimd tot de eventuele immigratie van de ouders of zelfs de grootouders.

Er bestaat dus zeker geen unieke definitie van "origine" en is geen consensus over, des te meer daar een individu tegelijk van buitenlandse en van Belgische origine kan zijn^[12].

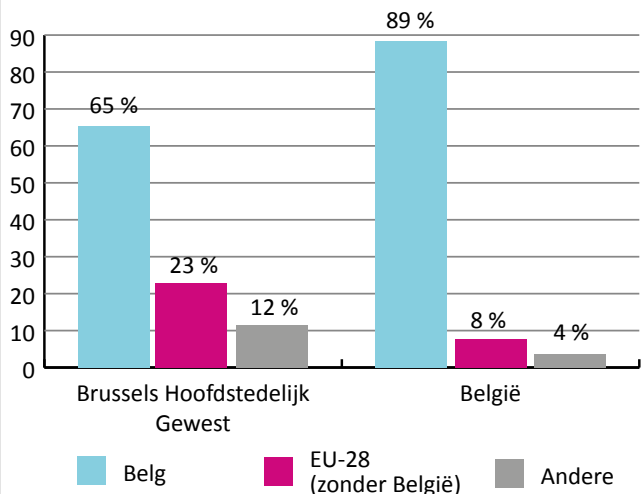
(Vreemdelingen van de) Tweede of derde generatie: Ook hier zijn sommige definities gebaseerd op immigratie en andere op nationaliteit. Vreemdelingen van de tweede generatie zijn de individuen van wie ten minste een van de ouders in het buitenland is geboren of de Belgische nationaliteit heeft verworven, al naargelang de gebruikte definitie. Voor vreemdelingen van de derde generatie wordt het criterium verruimd tot ten minste een van de grootouders.

De omvang van de buitenlandse aanwezigheid is afhankelijk van het gebruikte concept

Eén Brusselaar op drie bezit niet de Belgische nationaliteit

Op 1 januari 2016 telt de Brusselse bevolking ongeveer 411 000 personen die niet de Belgische nationaliteit bezitten. Dit komt neer op meer dan één Brusselaar op drie (01). Voor heel België is deze verhouding gelijk aan één persoon op 10. Het Brussels Gewest telt relatief gezien dus veel vreemdelingen.

01 Bevolking van het BHG en België volgens de huidige nationaliteit op 1 januari 2016

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

Twee derde van deze Brusselse vreemdelingen heeft als nationaliteitsland een van de 27 andere EU-landen^[13]. De buitenlandse onderdanen uit de EU maken 23 % uit van de Brusselse bevolking. De overige vreemdelingen (12 % van de Brusselse bevolking) zijn derdelander (→ Glossarium).

Meer dan één Brusselaar op twee is niet als Belg geboren

De werkelijkheid oogt totaal anders wanneer gekeken wordt naar de geboortenationaliteit van de bevolking op 1 januari 2016:

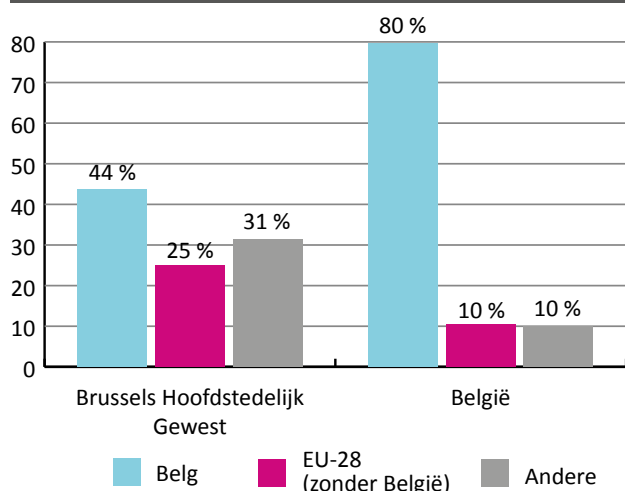
- 44 % van de Brusselaars is als Belg geboren, i.e. 518 054 personen. Meer dan één Brusselaar op twee, i.e. 56 % van de bevolking, is dus niet als Belg geboren (02). Dit percentage stemt overeen met 669 836 personen, wat veel meer is de buitenlandse groep die gevonden wordt op basis

van de huidige nationaliteit ("slechts" 411 075 personen en 35 % van de Brusselse bevolking). In het hele Rijk is één persoon op vijf niet als Belg geboren^[14], terwijl één persoon op tien niet Belg is op 1 januari 2016.

- Van degenen die niet als Belg zijn geboren, had 44 % een andere EU-nationaliteit dan Belg als geboortenationaliteit^[15]. Deze onderdanen vormen een kwart van de totale bevolking van het Gewest. Dit stemt bijna overeen met het aandeel dat de EU-onderdanen, gemeten met de huidige nationaliteit, van de Brusselse bevolking uitmaken.
- Het aandeel derdelanders (31 %) op basis van de geboortenationaliteit is een stuk groter dan op basis van de huidige nationaliteit (12 %).

Er zijn dus grote verschillen in de verdeling van de bevolking naargelang de bestudeerde variabele de huidige nationaliteit dan wel de geboortenationaliteit is.

02 Bevolking van het BHG en België volgens de geboortenationaliteit op 1 januari 2016

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

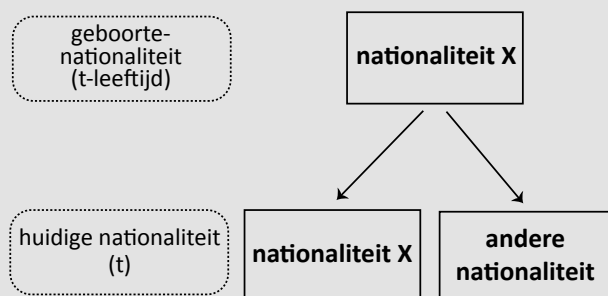
Wie veranderde van nationaliteit? Wie behield zijn nationaliteit?

Welke verklaring is er voor de verschillen tussen het aantal vreemdelingen op 1 januari 2016 en het aantal vreemdelingen bij de geboorte? Om deze vraag te beantwoorden dient er nauwkeurig bepaald te worden welke personen van de Brusselse bevolking Belg zijn vanaf de geboorte, welke Belg zijn geworden en welke vreemdeling zijn gebleven. Om dit kunnen nagaan kruisen we voor iedere persoon individueel de geboortenationaliteit met de huidige nationaliteit (→ Kader 2).

2. Kruising van de huidige nationaliteit met de geboortenationaliteit

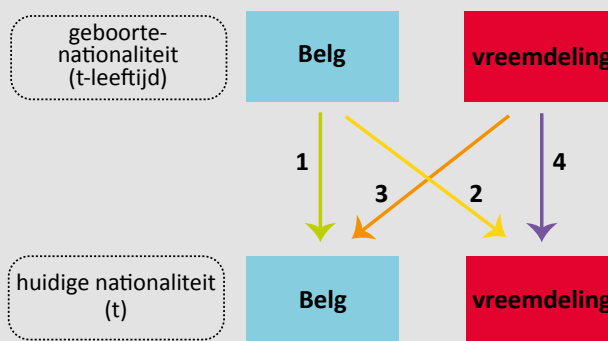
03 Vergelijking van de geboortenationaliteit en de huidige nationaliteit (overgang tussen tijdstip *t-leeftijd* en *t*)

© BISA

Om te bepalen of iemand sinds zijn geboorte van nationaliteit is veranderd, combineren we twee variabelen voor ieder individu: de geboortenationaliteit en de nationaliteit op het ogenblik van de waarneming, i.e. meestal op 1 januari 2016. We onderzoeken of de nationaliteiten identiek dan wel verschillend zijn (03).

04 Vorming van de types (overgang tussen tijdstip *t-leeftijd* en *t*)

© BISA

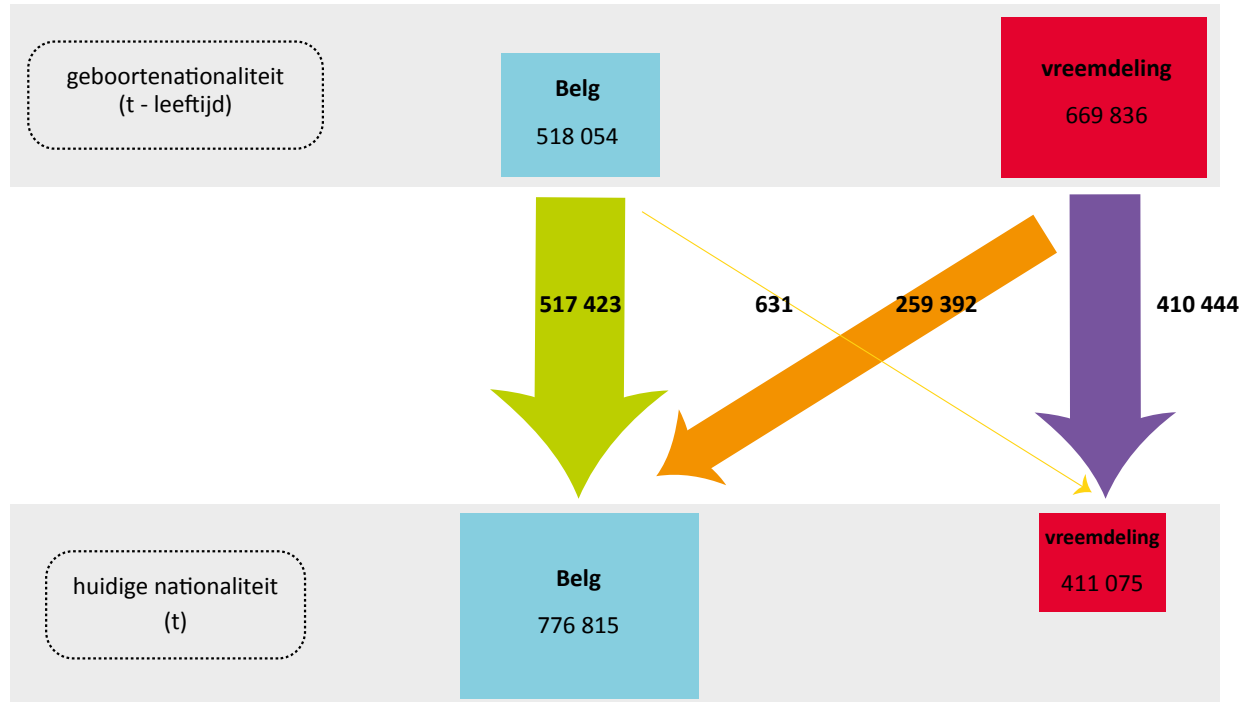
De hierboven beschreven methode kan worden toegepast op twee groepen: de Belgen en de vreemdelingen (04). De elementen van figuur 03 worden als ware tweemaal toegepast:

- Individuen die als vreemdeling werden geboren, worden ofwel Belg of blijven vreemdeling. We houden geen rekening met nationaliteitswijzigingen van een buitenlandse nationaliteit in een andere.
- Wie als Belg is geboren, blijft ofwel Belg of wordt vreemdeling.

Op deze manier kunnen we vier types individuen definiëren. Deze types worden aangegeven door pijlen in figuur 04^[16]:

1. Belgen op het tijdstip *t-leeftijd* en op het tijdstip *t*: dit zijn de personen die Belg waren bij de geboorte en op het moment van de observatie, in het vervolg *Belgen van geboorte* genoemd;
2. Belgen op het tijdstip *t-leeftijd*, maar vreemdeling op het tijdstip *t*: zij die Belg waren bij de geboorte maar op het moment van de observatie vreemdeling;
3. Vreemdelingen op het tijdstip *t-leeftijd*, maar Belgen op het tijdstip *t*: zij die geen Belg waren bij de geboorte, maar die de Belgische nationaliteit hadden op het moment van de observatie, in het vervolg de groep die *Belg geworden* is, genoemd;
4. Vreemdelingen op het tijdstip *t-leeftijd* en op het tijdstip *t*: zij die geen Belg waren bij de geboorte en ook niet in op het moment van de observatie, in het vervolg de groep die *vreemdeling gebleven* is, genoemd.

05 Omvang van de verschillende types in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op 1 januari 2016 (overgang tussen tijdstip *t-leeftijd* en *t*)

t = 1 januari 2016

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium; ©BISA

In Brussel is één derde van de Belgen niet als Belg geboren

In het BHG waren twee derde van de Belgen in 2016 waren dat al bij de geboorte^[17], wat neerkomt op 517 423 personen op een totaal van 777 000 Belgen op 1 januari 2016 (05).

Het laatste derde van de Brusselaars die Belg was op 1 januari 2016 (259 392 individuen), heeft de Belgische nationaliteit verworven sinds hun geboorte. Verhoudingsgewijs zijn deze personen die *Belg geworden* zijn veel talrijker in het BHG dan in de twee andere gewesten van het Rijk. In heel België is slechts een Belg op tien niet als Belg geboren.

Zo goed als alle Brusselaars die vreemdeling waren op 1 januari 2016 (99,8 % of 410 444 individuen) waren dat al bij de geboorte, al zijn ze in sommige gevallen van buitenlandse nationaliteit veranderd (→ Kader 3). Slechts 631 waren veranderd van nationaliteit in de richting Belg → vreemdeling. Zij vertegenwoordigen slechts 0,5 % van de Brusselse bevolking. Gelet op het beperkt gewicht van dit type zullen zij niet verder onderzocht worden in de rest van deze Focus en concentreren we ons dus op de types 1, 3 en 4.

Steeds minder Belgen van geboorte

Tussen 2000 en 2016 is de samenstelling van de Brusselse bevolking volgens de kruising van de

geboortenationaliteit met de huidige nationaliteit ingrijpend gewijzigd:

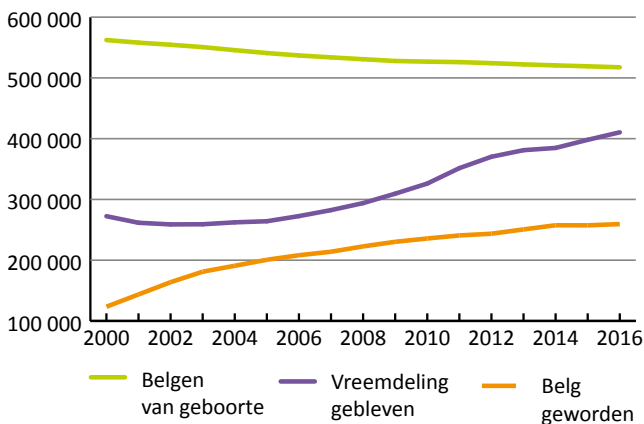
- Het aantal personen die *vreemdeling gebleven* zijn, is gestegen met bijna 140 000 in het BHG, en het aantal personen die *Belg geworden* zijn met meer dan 135 000 (06). Het aantal *Belgen van geboorte* is daarentegen gedaald met 45 000.
- Proportioneel (07), is het aantal *Belgen van geboorte* duidelijk afgenomen (-15 pp) (→ Glossarium) in het BHG, terwijl de andere twee types duidelijk zijn gestegen (+6 pp voor de groep die *vreemdeling gebleven* is en +9 pp voor de groep die *Belg geworden* is). De *Belgen van geboorte* zijn dus in de minderheid in 2016 (44 % van de Brusselse bevolking), terwijl ze duidelijk in de meerderheid waren in 2000 (59 % van de bevolking).

3. Nationaliteitswijzigingen in de groep die *vreemdeling gebleven* is

In de groep *vreemdeling gebleven* doen zich nationaliteitswijzigingen voor van een buitenlandse naar een andere buitenlandse nationaliteit. Bijna 20 000 (of 5 %) van deze personen hebben op 1 januari 2016 een andere nationaliteit dan deze waarmee hij/zij geboren werd. In de meeste gevallen gaat het om vreemdelingen uit nieuwe landen of landen waarvan de gebiedsgrenzen tijdens de voorbije decennia zijn gewijzigd. Dit geldt voor de Kosovaren (op 1 januari 2016) die als Joegoslaven zijn geboren of voor de Oekraïners die als onderdaan van de Sovjet-Unie zijn geboren.

06 Evolutie tussen 2000 en 2016 van het aantal Brusselaars volgens hun huidige nationaliteit en geboortenationaliteit

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

Deze evolutie wordt meer bepaald verklaard door:

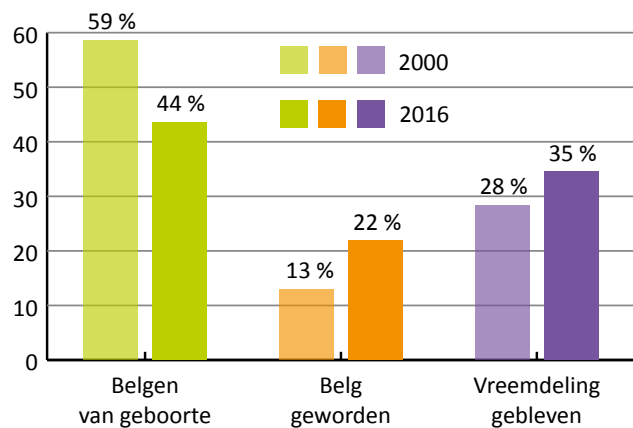
- De evolutie van het nationaliteitswetboek (→ Kader 4), waardoor het aantal vreemdelingen automatisch is gedaald ten voordele van de Belgen. De impact van de SBW (→ Glossarium) is bijzonder opvallend tussen 2000 en 2003. Tijdens deze periode daalde het aantal personen die *vreemdeling gebleven* zijn en steeg het aantal personen die *Belg geworden* zijn sterk (06).
- De stijging van het overschot van het aantal internationale immigranten ten opzichte van het aantal internationale emigranten. Deze stijging is sterk sinds de millenniumwisseling (BISA, 2016).
- De voortzetting van het suburbanisatieproces (→ Glossarium), dat al vele tientallen jaren geleden is ingezet en verhoudingsgewijs veeleer betrekking heeft op de Belgen.

De personen die *Belg geworden* zijn, waren veeleer derdelander

De intensiteit wat betreft het verkrijgen van de Belgische nationaliteit verschilt sterk volgens de geboortenationaliteit van de persoon in kwestie. Zoals blijkt uit figuur 08, is ze verbonden met het lidmaatschap van hun geboortenationaliteitsland van de EU en het begin van de immigratie van de onderdanen van dat land naar Brussel/België.

EU-onderdanen zijn minder dan de onderdanen van andere landen geneigd om de Belgische nationaliteit te verwerven. Dit kan door meerdere factoren worden verklaard. Zo brengt voor hen de Belgische nationaliteit verwerven minder economische (toegang tot de arbeidsmarkt) en sociale voordelen (toegang tot verschillende vormen van sociale uitkeringen) met zich mee. In vergelijking met de

07 Aandeel Brusselaars volgens hun nationaliteit (huidige nationaliteit en geboortenationaliteit) in 2000 en 2016

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

4. De Belgische nationaliteit verkrijgen in 2017

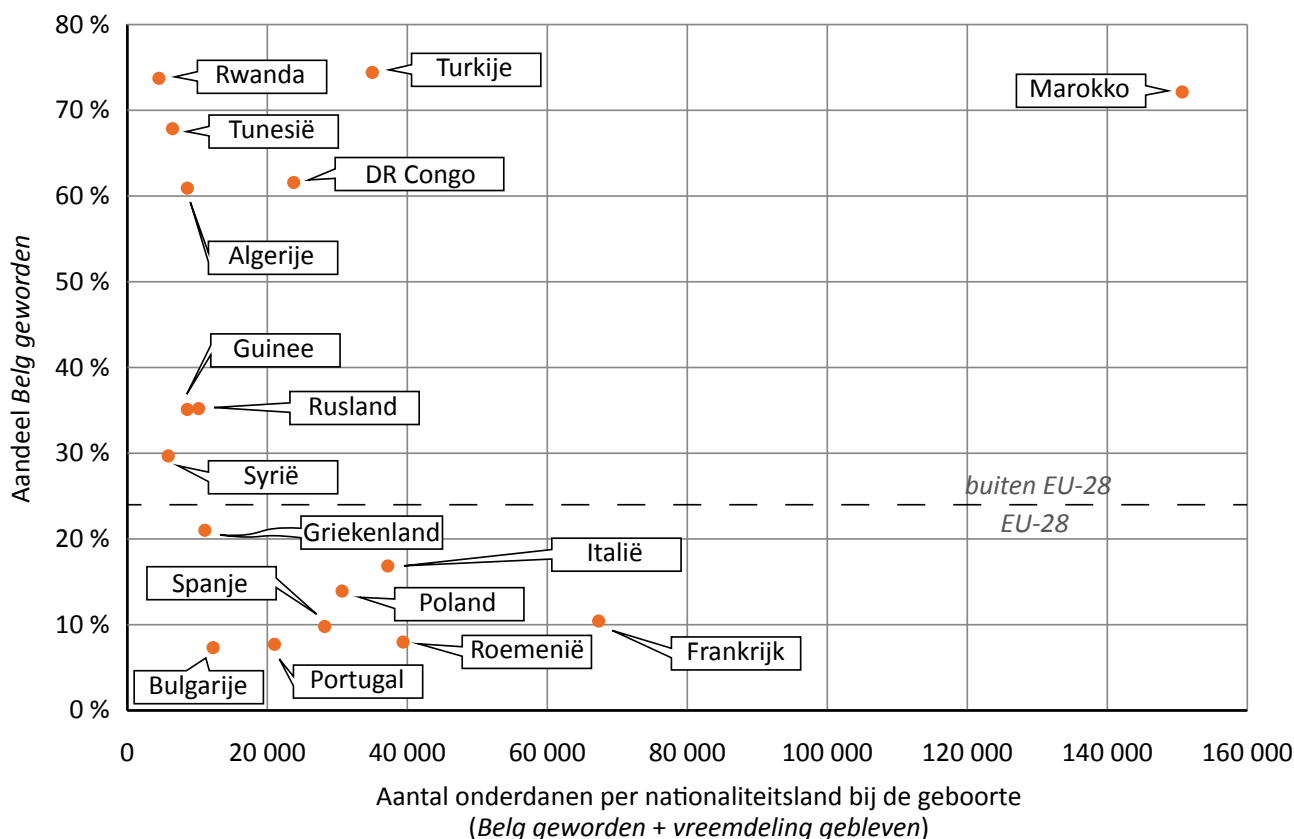
Vreemdelingen die in België wonen, kunnen de Belgische nationaliteit verkrijgen door toekenning, voor wie jonger is dan 18 jaar, of door verwerving, voor wie 18 jaar is en ouder:

1. Aan personen jonger dan 18 jaar kan de Belgische nationaliteit worden toegekend in functie van de kenmerken van hun ouders, hun migratiegeschiedenis (of die van hun ouders), hun nationaliteit (of hun gebrek aan nationaliteit). Deze toekenning vindt automatisch plaats of als gevolg van een verklaring. De meeste toekenningen vinden plaats bij de geboorte^[18].
2. Voor wie 18 jaar en ouder is heeft het Wetboek van de Belgische Nationaliteit (WBN) twee procedures uitgewerkt die toelaten de Belgische nationaliteit te verwerven; deze procedures zijn van toepassing in 2017:
 - De verklaring, op basis van de rechten die aan de persoon zijn erkend: indien de aanvrager voldoet aan de bij wet vastgestelde voorwaarden^[19], heeft hij recht op de Belgische nationaliteit;
 - De naturalisatie, op basis van een gunstregeling^[20], op basis van een beslissing van de federale parlementsleden.

Het WBN is door de jaren geëvolueerd, met meer bepaald belangrijke hervormingen in 1985, 1992 en in 2000-2001 waarbij de voorwaarden om de Belgische nationaliteit te verkrijgen werden versoepeld. Als gevolg van de jongste hervorming (2012-2013) is het echter opnieuw veel moeilijker om de Belgische nationaliteit te verkrijgen en zijn er meer beperkingen van kracht.

Deze hervormingen van het WBN hadden telkens opnieuw een grote impact op het aantal nationaliteitswijzigingen en bijgevolg op de verdeling tussen Belgen en vreemdelingen, in het bijzonder in het BHG. Volgens de analyse van Eggerickx *et al.* (1999, p. 59), “hadden de wijzigingen in het wetboek betreffende de nationaliteit een niet te verwaarlozen impact op de evolutie van de aantallen en de leeftijdsstructuur van de buitenlandse bevolking, door van de ene dag op de andere tienduizenden jonge buitenlanders naar het Belgische kamp te laten ‘overlopen’”. Dit is in bijzonder het geval voor de SBW (→ Glossarium), als gevolg waarvan het vanaf 2000 mogelijk werd om de Belgische nationaliteit op grote schaal te verkrijgen.

08 Het aandeel personen die de Belgische nationaliteit hebben verkregen naar het aantal personen die als vreemdeling zijn geboren, per nationaliteitsland bij de geboorte, op 1 januari 2016 in het BHG

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

derdelanders krijgen EU-onderdanen in België immers vlotter toegang tot de arbeidsmarkt (in het bijzonder met betrekking tot de verblijfsvergunning). Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid om bepaalde sociale uitkeringen te genieten (werkloosheidsuitkering ...). Onder de EU-onderdanen zijn er zeer weinig (minder dan 10 %) van de landen van Centraal- en Oost-Europa (Roemenië, Bulgarije) die al de Belgische nationaliteit hebben kunnen verwerven. Deze landen zijn recenter toegetreten tot de EU en de onderdanen van deze landen zijn bijgevolg overwegend recentelijk naar Brussel geïmmigreerd.

Hiertegenover zijn de percentages inzake het verkrijgen van de Belgische nationaliteit veel groter onder de derdelanders. Ze schommelen van 30 % voor de recente immigratielanden (Syrië, Guinee) tot 60 % voor de Congolezen en meer dan 70 % voor de Turken en de Marokkanen. Deze hoge aandelen, gecombineerd met het hoge aantal van deze onderdanen^[21] in het Gewest, bieden een verklaring voor het overwicht van deze 3 nationaliteiten in de groep die *Belg geworden* is. Zo vertegenwoordigen de bijna 109 000 Marokkanen 42 % van de groep die *Belg geworden* is, de 26 000 Turken 10 % en de bijna 15 000 Congolezen 6 %, ver voor de 7 000 Fransen, die de vierde groep onderdanen vormen. Zij

vertegenwoordigden slechts minder dan 3 % van de groep die *Belg geworden* is.

Deze verschillende intensiteit voor de verwerving van de Belgische nationaliteit vertaalt zich in een ruimtelijke verspreiding van de groep die *Belg geworden* is die sterk verschilt van die van de groep die *vreemdeling gebleven* is (→ Kader 5). Deze ruimtelijke verspreiding hangt samen met de respectieve inplanting van de verschillende nationaliteitsgroepen in het Gewest.

De drie types hebben een verschillend leeftijdsprofiel

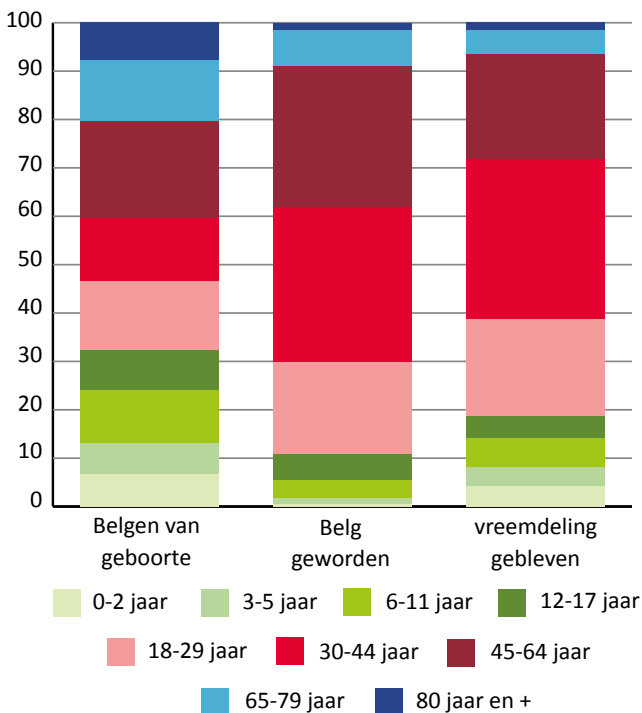
De verdeling van de verschillende types volgens leeftijd (11) laat grote verschillen zien. Deze zijn een weerspiegeling zijn van de historische en contextuele elementen in verband met immigratie.

Een zeer groot aantal jongeren onder de Belgen van geboorte

Kinderen en adolescenten zijn duidelijk oververtegenwoordigd onder de *Belgen van*

geboorte (13 % van hen is jonger dan 6 jaar, 24 % is jonger dan 12 en 32 % is jonger dan 18). Dit is een gevolg van de opeenvolgende veranderingen in het WBN (→ Glossarium) tijdens de afgelopen decennia. Hierdoor kan een in het BHG geboren kind automatisch de Belgische nationaliteit verwerven door toekenning (→ Kader 4). Om die reden is de oververtegenwoordiging het grootst voor de kinderen van 0 tot en met 5 jaar.

11 Verdeling van de Brusselaars volgens de leeftijdsgroepen, in functie van de huidige nationaliteit en de geboortenationaliteit, op 1 januari 2016

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

In de groep die *Belg geworden* zijn, zijn kinderen en adolescenten duidelijk ondervertegenwoordigd. Dit valt te verklaren door de automatische toekenning van de Belgische nationaliteit aan de pasgeboren kinderen van zij die *Belg geworden* zijn, wat bijzonder vaak gebeurt.

De volwassenen met een gemiddelde leeftijd werden vaak als vreemdeling geboren

Er zijn zeer veel volwassenen met een gemiddelde leeftijd (30-44 jaar) in de groepen die *Belg geworden* en *vreemdeling gebleven* zijn (33 % et 32 % van de respectievelijke groepen). Deze oververtegenwoordiging is verbonden met het typische profiel van de internationale immigrant in een internationale metropool als Brussel, en dat ongeacht de reden van de immigratie

(economisch, politiek of humanitair).

De groepen die *Belg geworden* en *vreemdeling gebleven* zijn, onderscheiden zich van elkaar (naast het groter aandeel jonge kinderen in die tweede categorie), door een groter aandeel volwassenen in de tweede helft van hun actieve bestaan (45-64 jaar) in de eerste categorie. Een verklaring hiervoor zijn de grote hoeveelheden internationale immigranten die in het begin van de jaren 2000 in het BHG zijn aangekomen. Zij waren toen overwegend rond de 30 jaar oud en verworven snel na hun aankomst in groten getale de Belgische nationaliteit dankzij de SBW. Ze maken in 2016 deel uit van de groep die *Belg geworden* is en van de hogere leeftijdscategorie (45-64 jaar). De oorzaak hiervan is dus een proces gelinkt aan de veroudering van deze groep internationale immigranten.

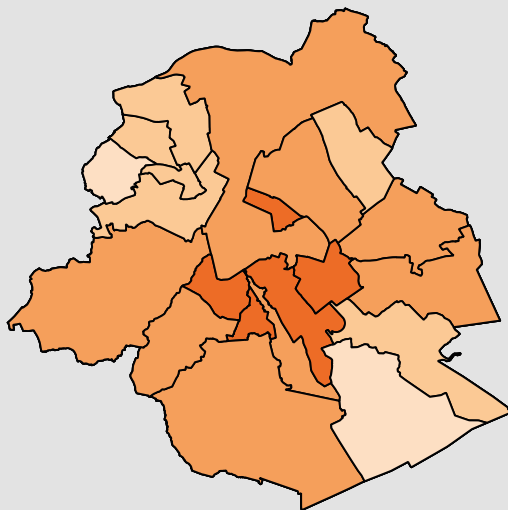
Zeer weinig senioren onder de personen die als vreemdeling zijn geboren

De senioren (60 jaar en meer) zijn ondervertegenwoordigd in de groepen die *vreemdeling gebleven* (7 %) en *Belg geworden* (9 %) zijn, dit in tegenstelling tot onder de *Belgen van geboorte* (20 %). Deze ondervertegenwoordiging is nog duidelijker bij de oudsten onder de senioren (80 jaar en meer). Dit grote verschil valt te verklaren door de evolutie van de immigratie en de demografie in Brussel tijdens de afgelopen drie decennia. Enerzijds was de Brusselse bevolking in het verleden vrij oud (BISA, 2016), wat een verklaring biedt voor het nog steeds grote aandeel senioren onder de *Belgen van geboorte*. Anderzijds is de immigratie van jonge volwassenen wel geen recent fenomeen, maar heeft het zich duidelijk versterkt sinds de millenniumwisseling. Als gevolg hiervan blijft er een groot gebrek aan bejaarden onder de buitenlandse bevolking die sterk gestegen is sinds de jaren 2000.

5. De groepen die *Belg* geworden en *vreemdeling* gebleven zijn, wonen in verschillende gemeenten

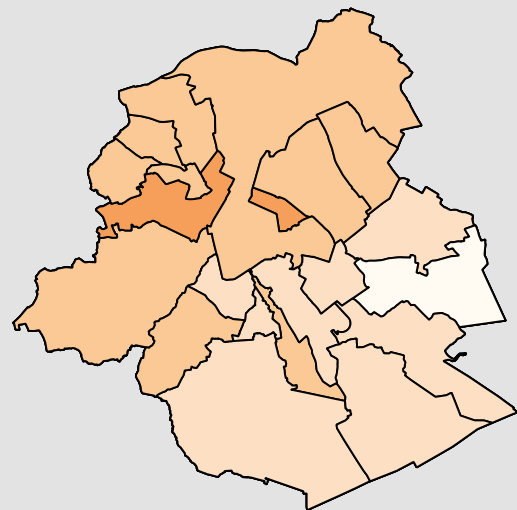
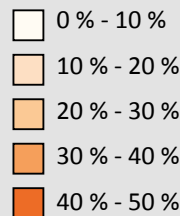
09 Aandeel van de groep die *Vreemdeling* gebleven is op 1 januari 2016

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

De personen die *Vreemdeling* gebleven^[22] zijn (35 % in het hele BHG), zijn verhoudingsgewijs het talrijkst in bepaalde gemeenten van de eerste kroon (→ [Glossarium](#))(**09**), waar ze meer dan 40 % van de bevolking (en tot 49 % in Elsene) vertegenwoordigen. Het gaat meer bepaald om de gemeenten die het dichtst bij de Europese instellingen liggen, waar de Europese onderdanen zich concentreren (Eggerickx *et al.*, 2002), zij zijn minder geneigd om de Belgische nationaliteit te verwerven dan de andere vreemdelingen. De personen die *vreemdeling* gebleven zijn, zijn minder talrijk in de gemeenten van de tweede kroon in het zuidoosten en het noordwesten van het Gewest, met een minimum van 19 % van de gemeentelijke bevolking in Sint-Agatha-Berchem. Deze lagere percentages zijn het gevolg van ofwel een grotere neiging om de Belgische nationaliteit te verwerven (noordwesten) ofwel een kleinere aanwezigheid van vreemdelingen (zuidoosten)^[23].

10 Aandeel van de groep die *Belg* geworden is op 1 januari 2016

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

De personen die *Belg* geworden zijn (22 % in het hele BHG), zijn relatief gezien het minst talrijk in de zuidelijke en oostelijke helft van het Gewest (**10**), waar ze minder dan 15 % van de gemeentelijke bevolking vertegenwoordigen (met een minimum van 8 % in Sint-Pieters-Woluwe). Hiertegenover zijn ze procentueel talrijker in de gemeenten in de noordelijke en westelijke helft van het Gewest, waar ze meer dan 20 % van de gemeentelijke bevolking vertegenwoordigen, met een maximum van 33 % in Sint-Jans-Molenbeek. Deze hoge percentages vallen te verklaren door een grote concentratie in deze gemeenten van derdelanders (Marokko, Turkije, Congo). Deze onderdanen zijn er niet alleen talrijker, maar zijn tevens meer geneigd om de Belgische nationaliteit te verwerven.

Samengevat

De buitenlandse aanwezigheid verschilt sterk volgens de gehanteerde definitie, zoals blijkt uit de analyses die zijn gemaakt op basis van een originele variabele, de geboortenationaliteit. Terwijl een derde van alle Brusselaars op 1 januari 2016 *vreemdeling* is, is minder dan één Brusselaar op twee als *Belg* geboren. Vergelijken we de nationaliteiten op verschillende tijdstippen tijdens het leven, dan stellen we vast dat op 1 januari 2016 een derde van de Belgen in het BHG als *vreemdeling* werd geboren en dus tijdens zijn leven de Belgische nationaliteit heeft verworven.

De evolutie van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit sinds de jaren 1980 verklaart grotendeels de evolutie van de Belgische en buitenlandse bevolking. Daarenboven verkrijgen derdelanders vaker de Belgische nationaliteit dan Europese onderdanen. Vooral de Marokkanen zijn talrijk onder de personen die *Belg* geworden zijn. Als gevolg hiervan is er een verschillende ruimtelijke verspreiding op vlak van de Brusselse gemeenten voor de types die we in deze Focus definiëren. Tot slot stellen we vast dat hun leeftijdsprofiel sterk verschilt.

Bibliografie

- EGGERICKX, T., KESTELOOT, C., POULAIN, M., PELEMAN, K., ROESEMS, T., VANDENBROECKE, H., 1999 (NL)/2002 (FR). *De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie nr. 3*. Brussel, Ministerie van Economische Zaken, Nationaal Instituut voor de Statistiek & Federale diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden.
- HERMIA, J.-P., VANDERMOTTEN, C., 2015. *Brussels Studies fact sheet. De wereld in Brussel. Brussel in de wereld*. Brussel, Brussels Studies nr. 94.
- IBSA. HERMIA, J.-P., 2016. *Demografische barometer 2016 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, Focus van het BISA nr. 16.
- LODEWIJCKX, E., 2014. *Personen met migratieachtergrond: verschillende definities, verschillende kenmerken*. In: SVR – Studie. 2014. nr. 1, pp. 47-79
- MYRIA, 2015. *Immigrant, vreemdeling, Belg van vreemde origine: over wie hebben we het nu eigenlijk?* Brussel, Myriatics, nr. 2.
- MYRIA, 2016. *Belg worden: procedures om de nationaliteit te verwerven*. Brussel, Myria.

NOTEN

[1] In deze Focus hebben de begrippen “Brussels Hoofdstedelijk Gewest”, “Brussels Gewest”, “Gewest” en “Brussel” dezelfde betekenis.

[2] Zie meer bepaald http://statbel.fgov.be/nl/statistiek/cijfers/bevolking/structuur/huidige_nationaliteit; Lodewijckx, 2014, p.50.

[3] Ze is echter onmisbaar in de studie van een groot aantal fenomenen, met meer bepaald de focus op (de impact van) de verschillende rechten tussen Belgen en vreemdelingen.

[4] Discriminatie treft een grotere groep dan enkel de personen die (vandaag de dag) niet de Belgische nationaliteit hebben. In de verschillende Brusselse ordonnances ter bestrijding van discriminatie wordt zo de “etnische afkomst” gebruikt als criterium. Dit gaat verder dan de (huidige) nationaliteit. Deze ordonnances kunnen worden geraadpleegd via de volgende link: <http://www.gelijkekansenbrussel.irisnet.be/nl/minorities/fr-ethno-sp/minorities-en-rbc/>.

[5] Eggerickx et al. (2002, p.59) schreven het volgende: “Wanneer er in de publieke opinie of de media sprake is van vreemdelingen, omvatten zij tegelijk de personen met een buitenlandse nationaliteit en hun in België geboren kinderen, ongeacht of zij de buitenlandse of Belgische nationaliteit bezitten.” (vrije vertaling).

[6] Deze variabele was al het onderwerp van een zeer beknopte analyse (Hermia en VanderMotten, 2015).

[7] Bij de inschrijving in het Rijksregister na de aankomst in België wordt gewoonlijk aan elke nieuwkomer gevraagd welke nationaliteit hij had bij de geboorte, op basis van een geboortecertificaat, een ander attest of – soms – een eenvoudige aangifte. Bij gebrek aan informatie wordt de nationaliteit op het ogenblik van de inschrijving genomen.

[8] Voor de resterende 1,5%, i.e. voor de individuen voor wie de datum van waarneming van de geregistreerde eerste nationaliteit

verschilt van de geboortedatum, hebben we de hypothese gemaakt dat de eerste geregistreerde nationaliteit in het Rijksregister overeenkomt met hun geboorternationaliteit. Het gaat om een aannemelijke benadering.

[9] Met inbegrip van de 1,5 % van de bevolking voor wie de benadering werd gemaakt (cf. vorige voetnoot).

[10] Ook voor deze variabele geldt de regel dat een persoon die de Belgische en een buitenlandse nationaliteit bezit als Belg wordt beschouwd.

[11] Deze laatste worden het vaakst gebruikt in België. Zie Lodewijckx, 2014, p.50.

[12] Om van een bepaalde “origine X” te zijn moet ten minste één ouder de nationaliteit X hebben. Echter in dat geval kan de persoon in kwestie ook van “origine Y” zijn wanneer zijn/haar andere ouder de nationaliteit Y heeft. Idealiter wordt er dan een typologie vastgesteld met de categorieën “van origine X”, “van origine Y” en “van origine X en Y”. Dit gebeurt echter zelden in de praktijk. De laatste categorie wordt immers meestal opgenomen onder een van de twee andere, met grote gevolgen wat betreft de interpretatie van deze statistieken. Bij het onderzoeken van bijvoorbeeld de dichotomie “van Belgische origine” en “van vreemde origine”, wordt een individu stelselmatig beschouwd als zijnde uitsluitend “van vreemde origine”, ook indien hij/zij beantwoordt aan het criterium dat hem/haar kwalificeert als zijnde “van Belgische origine”.

[13] Dit aandeel is identiek onder de vreemdelingen in heel België.

[14] Wat betreft het percentage Belgen is het verschil tussen het Gewest en het Rijk dus heel wat groter wanneer we uitgaan van de geboorternationaliteit (44 % en 80 %, of een verschil van 36 pp (→ Glossarium), dan wanneer we kijken naar de huidige nationaliteit van de bevolking (65 % en 89 %, of een verschil van 24 pp).

Glossarium

BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in deze Focus ook Brussels Gewest of Gewest of Brussel genoemd.

Derdelanders: in deze Focus gaat het om de personen met een nationaliteitsland dat geen deel uitmaakt van de EU-28.

Eerste kroon: de gemeenten tussen de lanen van de Kleine Ring en de Middenring, i.e. gewoonlijk Anderlecht, Etterbeek, Elsene, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek, Sint-Gillis en Sint-Joost-ten-Node.

EU: Europese Unie.

Procentpunt (pp): eenheid van het verschil tussen twee in procent uitgedrukte waarden.

(Belgisch) Rijksregister: bestuurlijke database met de demografische gegevens van alle individuen die wettelijk in België verblijven.

SBW (voor snel-Belg-wet): wet opgenomen in het WBN, van kracht van 2000 tot 2012, die de procedure voor het verwerven van de Belgische nationaliteit heeft vergemakkelijkt en versneld (→ Kader 4).

Suburbanisatie: fenomeen dat bestaat in een stadsvlucht, van de stad naar zijn periferie. Het gaat voornamelijk om volwassenen met hun kinderen.

WBN: Wetboek van de Belgische Nationaliteit.

Wettelijke bevolking: geheel van de personen die wettelijk gedomicilieerd zijn (in België of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, volgens het geanalyseerde grondgebied), met uitzondering van de kandidaat-vluchtelingen. De wettelijke bevolking omvat dus niet de Belgen die in het buitenland gedomicilieerd zijn.

[15] Dit aandeel is kleiner dan deze die wordt geregistreerd voor het hele land (51 %).

[16] In figuur 04 komen de twee categorieën bovenaan overeen met die in figuur 02 en de twee categorieën onderaan met die in figuur 01.

[17] Voor het hele Rijk is deze verhouding gelijk aan 9 Belgen op 10.

[18] De procedures van toekenning van de Belgische nationaliteit verschillen volgens de kenmerken van de persoon die jonger is dan 18 jaar. Alle gevallen worden overlopen in MYRIA, 2016.

[19] Ofwel is de vreemdeling (1) geboren in België en verblijft hij er wettelijk sinds zijn geboorte, ofwel (2) heeft hij een wettelijk verblijf sinds meer dan 10 jaar, levert hij het bewijs van zijn kennis van een van de landstalen en van zijn deelname aan het leven van de onthaalgemeenschap, ofwel (3) heeft hij een wettelijk verblijf sinds meer dan 5 jaar en voldoet hij aan strengere voorwaarden (MYRIA, 2016).

[20] Ofwel heeft de vreemdeling (1) een wettelijk verblijf en kan hij aan België aantonen dat hij uitzonderlijke verdiensten heeft op wetenschappelijk, sportief of sociocultureel vlak en kan hij geen nationaliteitsverklaring afleggen, ofwel (2) is hij een erkend staattoelooze en heeft hij een wettelijk verblijf sinds 2 jaar (MYRIA, 2016).

[21] En van voornamelijk de Marokkanen. Op basis van de geboorternationaliteit vormen zij een veel grotere groep dan de andere nationaliteitsgroepen.

[22] De ruimtelijke verspreiding van deze groep die *vreemdeling gebleven* is, komt overeen met die van de “vreemdelingen” in de klassieke analyses op basis van de huidige nationaliteit. 99,8 % van hen is immers *vreemdeling gebleven*. 0,2 % van hen hadden hun Belgische geboorternationaliteit in een buitenlandse veranderd (deze groep hebben we niet verder geanalyseerd in deze Focus).

[23] Het aandeel *Belgen van geboorte* is het hoogst in het zuidoosten van het Gewest.